

Голові спеціалізованої вченої
ради Д 17.127.03
в Класичному приватному університеті
д. держ. упр., професору
Огаренку В. М.

ВІДГУК

офіційного опонента доктора наук з державного управління, професора **Дегтяра Андрія Олеговича** на дисертацію Бокова Олександра Віталійовича «Формування та реалізація державної політики зайнятості в умовах глобалізації», подану до захисту у спеціалізовану вчену раду Д 17.127.03 Класичного приватного університету на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Актуальність обраної теми дослідження

Результативність соціально-економічних реформ в Україні, підвищення конкурентоспроможності її економіки, забезпечення ефективного використання трудового потенціалу країни залежить від комплексу факторів, пов'язаних із прийняттям ефективних державно-управлінських рішень органами публічної влади в різних напрямках державної політики. Однією з передумов формування ефективної державної політики є проведення моніторингу соціально-економічних процесів, що відбуваються в державі останнім часом. Це повною мірою стосується питань зайнятості населення як важливого сегменту соціальної сфери.

У сфері зайнятості населення України в умовах глобального інформаційного простору важливою є побудова сучасної моделі формування та реалізації державної політики зайнятості, спрямованої на ефективне використання трудового потенціалу країни відповідно до потреб інноваційного розвитку національної економіки, яка враховуватиме найкращі світові практики діяльності органів публічної влади. Від ефективності

діяльності й координації спільних зусиль органів виконавчої та місцевої влади в напрямі підвищення результативності державної політики зайнятості залежать успіх соціально-економічних реформ і зростання рівня та якості життя населення.

Важливою рисою глобалізації є становлення загальносвітового ринку праці. Глобалізація висуває нові вимоги до робочої сили з погляду її кваліфікації, загальноосвітнього рівня, мобільності, оскільки «людський фактор» є центральним елементом нової моделі постіндустріального розвитку.

Зважаючи на доведену світовою спільнотою потребу стрімкого розвитку цифрової економіки та інформаційного суспільства, в Україні загострюються протиріччя між необхідністю створення можливостей для реалізації людського капіталу, розвитку інноваційних, креативних індустрій та високим рівнем безробіття, низьким професійно-кваліфікаційним рівнем робочої сили, недостатньою якістю та пропозицією надання державних послуг, спрямованих на подолання дисбалансу в системі національного ринку праці.

Пріоритетність удосконалення системи публічного управління у сфері політики зайнятості підтверджена необхідністю реалізації зобов'язань, взятих державою щодо підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію Україна-ЄС, Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр., Основних напрямів реалізації державної політики у сфері зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2022 р., Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 р.

Тому на сьогодні пріоритетними завданнями державної політики у сфері зайнятості населення є, зокрема, активізація економічної активності населення країни, розширення сфери застосування праці шляхом створення нових робочих місць, зменшення масштабів неформальної (тіньової) зайнятості, диспропорції між попитом на робочу силу та її пропозицією, забезпечення відповідності якості робочої сили сучасним потребам розвитку інноваційної економіки і її ефективного використання, удосконалення правових механізмів у сфері соціально-трудова відносин, пов'язаних з флексибілізацією ринку

праці та розвитком нестандартних форм зайнятості, підвищення якості соціальних послуг, що надаються незайнятому й безробітному населенню державною службою зайнятості на місцевому рівні. В умовах проведення в Україні реформи децентралізації вкрай актуальним постає питання пошуку ефективної моделі формування та реалізації державної й регіональної політики зайнятості, посилення спроможності та відповідальності місцевих органів влади за територіальний соціально-економічний розвиток. У цьому контексті одним із важливих напрямів територіального розвитку є формування ефективного регіонального та місцевого ринку праці.

Вплив глобалізаційних процесів на український ринок праці має стати додатковим стимулом прискорення системних реформ у країні, зокрема структурної перебудови економіки. Створення умов для збереження та розширеного відтворення висококваліфікованої робочої сили, здатної ефективно функціонувати в умовах високотехнологічного й інноваційного виробництва, дасть змогу забезпечити формування стабільного та конкурентоспроможного ринку праці й економіки України в умовах глобального економічного простору.

Вплив глобалізаційних процесів на систему функціонування національного ринку праці та ситуацію в сфері зайнятості населення потребує комплексного дослідження, обґрунтування та вдосконалення механізмів формування та реалізації державної політики зайнятості України, що у сукупності обумовлює актуальність і науково-практичну значимість дисертаційної роботи.

Актуальність проблематики підтверджує й участь автора у реалізації 8 науково-дослідних тем (5 – Інститут праці та зайнятості населення Міністерства соціальної політики України та Національної академії України і 3 – Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України). У дисертаційному дослідженні вміщено назви тем та вказано на внесок автора у їх виконання.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки і результати дисертаційного дослідження достатньою мірою обґрунтовані, базуються на теоретичних досягненнях багатьох відомих зарубіжних та вітчизняних науковців, практичних дослідників, емпіричних даних, оригінальних авторських напрацюваннях та підтверджуються належною апробацією результатів дослідження здобувача.

Теоретико-методологічною основою дисертації стали фундаментальні положення, викладені в наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених із питань державного управління, регіонального розвитку, міжнародне та національне законодавство в сфері праці, статистична інформація, адміністративні дані органів публічної влади, а також результати власних досліджень автора, що стосуються проблематики ринку праці та зайнятості населення, питань формування та реалізації державної політики в цій сфері.

Різноманітність методів наукового дослідження, використаних здобувачем, дозволило вирішити поставлені завдання та досягти мети дослідження – обґрунтування теоретико-методологічних засад і розроблення науково-прикладних рекомендацій щодо формування та реалізації державної політики зайнятості України в умовах глобальної економіки.

Висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, підтвержені достатньою географією та значною кількістю наукових праць здобувача (54).

Актуальність проблематики підтверджує й участь автора у реалізації 8 науково-дослідних робіт в якості як наукового керівника НДР так і виконавця (5 – Інститут праці та зайнятості населення Міністерства соціальної політики України та Національної академії України і 3 – Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України). У дисертаційному дослідженні вміщено назви тем та вказано на внесок автора у їх виконання.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Результати, отримані внаслідок проведеного дисертаційного дослідження, характеризуються достовірністю та науковою новизною. Для їх

отримання автором використано в достатній кількості сучасні методи дослідження як загальнонаукові, так і спеціальні.

Вирішення завдань дисертаційного дослідження було досягнуто завдяки комплексу взаємопов'язаних сучасних загальнонаукових методів і підходів, спрямованих на отримання об'єктивних і достовірних результатів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні основних положень формування та реалізації державної політики в сфері зайнятості населення і розробленні практичних рекомендацій щодо її удосконалення.

Так, автором уперше запропоновано сучасну модель формування та реалізації державної політики зайнятості в умовах посилення впливу глобальних процесів на систему функціонування національного ринку праці, в якій визначено її суб'єктів (на національному, регіональному та місцевому рівнях), а також основні механізми її вироблення з урахуванням світових тенденцій соціально-економічного розвитку, вимог розбудови сучасної інноваційної економіки й глобального інформаційного суспільства, необхідності посилення інституційної, фінансової спроможності та відповідальності органів місцевої влади за формування й реалізацію регіональної політики зайнятості населення, територіальний соціально-економічний розвиток.

Особливий інтерес, на наш погляд, викликає розробка комплексної системи короткострокового прогнозування попиту на професії на регіональних і локальних ринках праці (із застосуванням кількісних та якісних соціологічних методів) з метою подальшої її імплементації в організаційно-технологічну структуру служби зайнятості, що в перспективі надасть можливість отримувати повнішу короткостроково-прогностичну інформацію щодо сучасного стану регіональних (локальних) ринків праці і сприятиме підвищенню результативності державно-управлінських рішень у напрямках формування й реалізації державної та регіональної політики зайнятості населення. Апробація методики та інструментарію прогнозування тенденцій

попиту на професії успішно пройшли на базі Харківського міського центру зайнятості та Житомирського обласного центру зайнятості, що підтверджено відповідними довідками про впровадження.

Досить цікавим є підхід автора до визначення базових механізмів формування та реалізації державної політики зайнятості в умовах впливу глобалізаційних процесів на систему вітчизняного ринку праці.

Окремо, на нашу думку, слід виділити обґрунтування здобувачем необхідності удосконалення нормативно-правового механізму формування та реалізації державної політики в сфері зайнятості населення та розробці пропозицій (у вигляді Проекту Закону) щодо приведення у відповідність положень Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», що регламентують повноваження зазначених органів влади у сфері праці й зайнятості населення, їх відповідальність за реалізацію державної політики в цій сфері, зокрема в питаннях формування стимулів до продуктивної праці, а також організації розроблення, координації та контролю за виконанням територіальних програм зайнятості населення; пропозицій у частині реалізації кадрової політики в системі виконавчих органів фонду соціального страхування на випадок безробіття та ін.

Цікавим, на наш погляд, є здійснене автором обґрунтування напрямів підвищення ефективності використання робочої сили в умовах глобалізації та розроблення пропозицій до комплексного проекту основних напрямів формування та реалізації державної політики зайнятості на середньострокову перспективу в контексті проведення соціально-економічних реформ в Україні.

Таким чином, всі визначені пункти новизни сформульовані коректно, вони відповідають нормативним вимогам до докторських дисертацій і знайшли своє повне відображення в тексті дисертаційної роботи, що дозволяє розв'язати важливу наукову проблему що полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад і розробленні науково-прикладних рекомендацій щодо формування та реалізації державної політики в сфері

зайнятості України.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Основні результати дисертаційного дослідження у достатньому обсязі відображені в наукових публікаціях, які розкривають його сутність та підтверджені апробацією. Так, основні результати дисертаційної роботи опубліковано в 54 наукових працях, зокрема: 1 одноосібній науковій монографії, 8 колективних монографіях; 21 статті у наукових фахових виданнях, у тому числі 5 – у зарубіжних виданнях; 16 матеріалах науково-практичних конференцій, а також 8 публікаціях в інших виданнях, що додатково відображають результати дослідження. Поступовість і системність роботи здобувача підтверджуються наведеною апробацією результатів дисертаційного дослідження і їх викладення в наукових публікаціях протягом всього періоду роботи над дисертацією.

Загальний обсяг публікацій, їх кількість та зміст відповідають встановленим вимогам щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук та дають здобувачеві право на публічний захист дисертації.

Повний обсяг дисертації становить вступ, п'ять розділів, висновки, список використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 486 сторінок, з них основного тексту – 423 сторінки. Робота містить 39 рисунків, 7 таблиць. Список використаних джерел включає 340 найменувань.

Практичне значення роботи

Наукова цінність результатів дослідження полягає в сформульованих в дисертації наукових положеннях, висновках та рекомендаціях. Теоретичні положення та методичні підходи доведені до рівня конкретних рекомендацій щодо удосконалення державної політики в сфері зайнятості населення України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в їх прикладному

характері та рекомендаціях, які можуть бути використані в діяльності органів публічного управління, окремі з них впроваджено в діяльності органів центральної виконавчої влади, місцевого самоврядування та служби зайнятості, що підтверджується відповідними довідками про впровадження (Додаток К дисертаційного дослідження).

**Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності
встановленим вимогам оформлення дисертації та змісту автореферату**

Зміст дисертації цілком корелюється з темою та повністю розкриває її. Робота написана на високому науковому рівні з використанням відповідного наукового інструментарію. Архітектоніка та оформлення відповідають вимогам, що пред'являються до докторських дисертацій. Сформульовані в дисертаційному дослідженні О. В. Боков наукові положення, висновки та рекомендації є результатом особисто виконаного наукового дослідження. Дисертаційне дослідження за своїм змістом відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління.

Повнота викладу отриманих результатів дослідження може бути оцінена як достатня. Робота має завершений характер, висновки і пропозиції достатньою мірою розкриті й обґрунтовані в текстовій частині дисертації. Аналіз змісту автореферату та дисертації підтверджує ідентичність структури, логіки викладання матеріалу, відповідність основних положень та висновків за розділами. Оформлення дисертації та автореферату здійснено відповідно до чинних вимог Міністерства освіти і науки України.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації

Відзначаючи загальний високий рівень дисертаційної роботи, її цілісність, логіку викладення матеріалу та внесок автора у беззаперечно важливі та актуальні питання формування та реалізації державної політики в сфері зайнятості населення України, однак вважаємо, що окремі положення і тези є дискусійними, і такими, що потребують певного уточнення. У цьому контексті доцільно зробити такі зауваження та пропозиції до дисертації.

1. У розділі 1 автор досліджуючи державну політику зайнятості як об'єкт

науки державного управління, визначає основні державні механізми державного регулювання ринку праці такі як: правовий, організаційний, економічний, інформаційний. Проте, на нашу думку, до визначених основних державних механізмів в цій сфері доцільно було б додати такі механізми як політичний та мотиваційний, враховуючи сучасні політичні та інтеграційні процеси України в умовах глобалізації, а також важливість питання мотивації незайнятого та безробітного населення до праці та самозайнятості.

2. У 4 розділі – «Професійна освіта та її вплив на результативність державної політики зайнятості», автор визначає проблемні питання в організації та проведенні професійного навчання на вітчизняних підприємствах, одна з них це низька зацікавленість роботодавців щодо вкладання коштів у професійне навчання персоналу. Окреслюючи це проблемне питання та шляхи його вирішення, автору доцільно було б більш детально конкретизувати механізми державного стимулювання роботодавців до участі у цьому важливому процесі та навести приклади позитивного досвіду інших країн.

3. У п. 4.3 здобувач обґрунтовує необхідність впровадження на державному та регіональному рівні єдиної інтегрованої системи прогнозування ринку праці як основи для розроблення державної політики зайнятості, зазначаючи що системне прогнозування ринку праці на сьогоднішній день є необхідною умовою для формування інформаційної бази для прийняття узгоджених державно-управлінських рішень різними органами влади. Проте автор не визначає на яку державну інституцію буде покладено питання координації та фінансування цього важливого напрямку.

4. У п. 4.4 здобувачем запропоновано модель короткострокового прогнозування попиту на робочу силу на регіональних і локальних ринках праці із застосуванням соціологічних методів та обґрунтовано доцільність її застосування в системі функціонування державної служби зайнятості. Проте, визначаючи деякі проблемні питання, які виявлено в процесі її апробації в пілотних проектах доцільно, на нашу думку, було б сформулювати етапи її

подальшої імплементації в організаційно-технологічну структуру служби зайнятості.

5. Безумовно цінним теоретичним та практичним результатом дисертаційної роботи є запропонована автором в п. 5.1 сучасна модель формування та реалізації державної політики зайнятості в умовах децентралізації системи державного управління та модернізації державної служби зайнятості. Цілком погоджуючись з описом цієї моделі та авторськими рекомендаціями. Проте слід зазначити, що дисертантом не визначається, які необхідні передумови (правові, організаційні тощо) і які потрібні кроки зробити для реалізації цієї моделі на практиці.

6. У п. 5.1 автор надає пропозиції в частині кадрової політики щодо вдосконалення алгоритму призначення директорів регіональних центрів зайнятості керівником органу центральної виконавчої влади, а також визначає конфлікт інтересів в системі управління загальнообов'язковим державним страхуванням на випадок безробіття (рис. 5.1.1). Проте, на нашу думку, доцільно було б на рис. 5.1.1 додати орган центральної виконавчої влади, а саме: Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, яке відповідно до внесених змін в національне законодавство є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та реалізації державної політики у сфері зайнятості населення.

Висловлені зауваження та пропозиції, мають в основному рекомендаційний та дискусійний характер, впливають зі складності й багатогранності досліджуваної теми, окреслюють перспективні напрями подальших наукових розробок досліджуваної проблематики та не знижують загальної позитивної оцінки наукового дослідження його теоретичної цінності та практичної значущості.

Загальний висновок

З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Бокова

Олександра Віталійовича «Формування та реалізація державної політики зайнятості в умовах глобалізації» є самостійним, оригінальним, завершеним науковим дослідженням у якому вирішено актуальне наукове завдання з обґрунтування питань формування та реалізації державної політики зайнятості та розроблення науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення її механізмів в умовах впливу глобалізаційних процесів на систему функціонування національного ринку праці.

На підставі викладеного, можна зробити висновок, що дисертаційне дослідження «Формування та реалізація державної політики зайнятості в умовах глобалізації» відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (із змінами), а її автор, Боков Олександр Віталійович, заслуговує присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

професор кафедри публічного управління
та підприємництва Національного аерокосмічного
університету ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»,
доктор наук з державного управління, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

 Андрій ДЕГТЯР

